

UZASADNIENIE

Nowelizacja rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 26 lutego 2002 r. *w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół* (Dz. U. Nr 51, poz. 458, z późn. zm.) ma na celu ograniczenie wykazu lektur obowiązkowych na rzecz zwiększenia swobody nauczyciela w doborze utworów literackich. Poprzednia zmiana rozporządzenia, dokonana rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 sierpnia 2007 r. *zmieniającym rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół* (Dz. U. Nr 157, poz. 1100), zwiększyła znacznie liczbę lektur obowiązkowych, ograniczając tym samym swobodę wyboru nauczycielom i powodując, iż uczniowie omawiali utwory w tempie ekspresowym.

Zadaniem szkoły jest przygotowanie młodego człowieka do obcowania z dziełem literackim. W procesie dydaktyczno-wychowawczym oprócz wyposażenia ucznia w stosowne kompetencje i umiejętności, bardzo ważne jest również rozbudzenie w nim czytelniczej ciekawości i zainteresowań. Więcej przyjemności i pożytku przyniesie lekcja wynikająca z autentycznej czytelniczej pasji niż z poczucia obowiązku, a co więcej zwiększy prawdopodobieństwo, iż uczeń zainspirowany z przyjemnością przeczyta kolejną książkę.

Bardziej swobodny dobór tekstów pozwoli na dostosowanie lektur do zdolności, dojrzałości i zainteresowań uczniów. Nauczyciel, biorąc pod uwagę zdolności i zainteresowania klasy, powinien mieć większą możliwość decydowania, jaki utwór powinni poznać jego uczniowie. Wprowadzane zmiany w wykazie lektur mają służyć uelastycznieniu procesu dydaktycznego i lepszemu dostosowaniu do indywidualnych potrzeb ucznia, którego szkoła powinna wyposażyć w stosowne umiejętności i niezbędne kompetencje, szanując jego indywidualność, upodobania i fascynacje. Lektury powinny sprzyjać rozmowie i dyskusji nad wartościami.

Przedmiotowa zmiana polega na określeniu lektur obowiązkowych oraz wskazaniu - dla II etapu edukacyjnego (klasy IV-VI szkoły podstawowej), gimnazjum, liceum ogólnokształcącego, liceum profilowanego, technikum, uzupełniającego liceum ogólnokształcącego i technikum uzupełniającego - zestawu szczególnie wartościowych utworów przykładowych, z którego nauczyciele mogą dowolnie

wybierać w zależności od możliwości, zdolności i zainteresowań uczniów. Nauczyciele będą mogli również wybrać inne utwory spoza tych wykazów.

Przedmiotowa zmiana wynika z licznych protestów środowisk nauczycielskich domagających się zmiany kanonu lektur obowiązujących i zmniejszenia liczby tytułów w nim wskazanych. Z uwagi na krótki czas kształcenia w szkołach ponadgimnazjalnych nauczyciele języka polskiego mają problemy z realizacją wszystkich wymaganych utworów.

Zgodnie z § 2 rozporządzenia, przedmiotowe rozporządzenie wejdzie w życie z dniem ogłoszenia. Skrócenie terminu wejścia w życie rozporządzenia jest konieczne ze względu na fakt, iż wykaz lektur zawarty w rozporządzeniu ma obowiązywać już od najbliższego roku szkolnego 2008/2009. Ponadto zasady demokratycznego państwa prawnego nie stoją na przeszkodzie, by przedmiotowe rozporządzenie weszło w życie z dniem ogłoszenia.

Wejście w życie przedmiotowych zmian w roku szkolnym 2008/2009 nie będzie miało bezpośredniego wpływu na programy nauczania i podręczniki szkolne wybierane przez nauczycieli do realizacji podstawy programowej kształcenia ogólnego z języka polskiego w poszczególnych typach szkół. O tym, która lektura będzie omawiana w danej klasie poszczególnej szkoły i ile czasu zostanie przeznaczony na omówienie lektury decydują nauczyciele języka polskiego w ramach godzin przewidzianych na ten przedmiot.

Zmiana nie będzie miała wpływu na obowiązujące standardy wymagań egzaminacyjnych, które są podstawą opracowywania każdego roku arkuszy egzaminacyjnych do przeprowadzenia egzaminu maturalnego w roku szkolnym 2009/2010 oraz w latach następnych. Standardy sformułowane są na poziomie ogólnym i dotyczą tekstów kultury.

Nowelizacja rozporządzenia w zakresie lektur ukierunkowuje ich wybór i nie poszerza żadnych zadań uczniów, ponieważ nie zmieniają się treści i cele kształcenia z języka polskiego oraz standardy wymagań egzaminacyjnych.

Projekt rozporządzenia został udostępniony na stronie Biuletynu Informacji Publicznej Ministerstwa Edukacji Narodowej, zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o *działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa* (Dz. U. Nr 169, poz. 1414). Żaden podmiot nie zgłosił zainteresowania pracami nad projektem rozporządzenia.

Przedmiot regulacji nie jest objęty zakresem prawa Unii Europejskiej.

Ocena skutków regulacji (OSR)

1. Podmioty, na które oddziałuje regulacja

Rozporządzenie dotyczy uczniów i nauczycieli. Będzie miał bezpośredni wpływ na kształtowanie postaw uczniów w procesie dydaktyczno-wychowawczym. Wskazuje lektury obowiązkowe i przykładowe do wyboru przez nauczycieli do omówienia na poszczególnych etapach edukacyjnych w szkole podstawowej (II etap edukacyjny klasy IV-VI), gimnazjum, liceum ogólnokształcącym, liceum profilowanym, technikum, uzupełniającym liceum ogólnokształcącym i technikum uzupełniającym.

2. Konsultacje społeczne

Projekt rozporządzenia został przekazany do konsultacji następującym partnerom społecznym:

- 1) Zarządowi Głównemu Związku Nauczycielstwa Polskiego;
- 2) Sekcji Krajowej Oświaty i Wychowania NSZZ „Solidarność”;
- 3) Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność 80”;
- 4) Zarządowi Krajowemu Związku Zawodowego Nauczycieli Średnich Szkół Leśnych w Polsce;
- 5) Zarządowi Głównemu Związku Rzemiosła Polskiego;
- 6) Wolnemu Związkowi Zawodowemu „Sierpień 80”;
- 7) Społecznemu Towarzystwu Oświatowemu;

- 8) Zarządowi Głównemu Związku Zakładów Doskonalenia Zawodowego;
- 9) Zarządowi Głównemu Stowarzyszenia Oświatowców Polskich;
- 10) Polskiej Konfederacji Pracodawców Prywatnych;
- 11) Konfederacji Pracodawców Polskich;
- 12) Krajowej Izbie Gospodarczej;
- 13) Business Centre Club – Związkowi Pracodawców;
- 14) Krajowemu Forum Oświaty Niepublicznej;
- 15) Radzie Szkół Katolickich;
- 16) Stowarzyszeniu Nauczycieli Polonistów;
- 17) Polskiej Izbie Książki;
- 18) Polskiemu Towarzystwu Walki z Kalectwem;
- 19) Polskiemu Stowarzyszeniu na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym;
- 20) Instytutowi Badań Literackich PAN;
- 21) Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego;
- 22) Edukacyjnemu Porozumieniu Rodziców;
- 23) Radzie Głównej Szkolnictwa Wyższego;
- 24) Państwowej Komisji Akredytacyjnej;
- 25) Konferencji Rektorów Akademickich Uczelni Niepaństwowych.

Uwagi do projektu rozporządzenia zgłosili następujący partnerzy społeczni:

1) Instytut Badań Literackich PAN

Instytut Badań Literackich PAN stwierdził, że projekt rozporządzenia ma cechy rozwiązania przejściowego. Niepokojąca jest, zdaniem Instytutu, tendencja traktowania literatury wyłącznie w kategoriach środka do zdobycia różnych koniecznych umiejętności. W nowym kanonie trudno znaleźć element wychowawczy, tak ważny w pracy szkolnego polonisty.

Uwagi nie uwzględniono. Zdaniem Ministerstwa Edukacji Narodowej lektury stanowią jedno z ważnych środków kultury i oddziałują wychowawczo na uczniów w różnym stopniu, w zależności od umiejętności nauczycieli, zainteresowania ucznia danym utworem i wrażliwością ucznia oraz jego doświadczeniem.

2) Stowarzyszenie Dyrektorów Szkół Średnich

Stowarzyszenie Dyrektorów Szkół Średnich uznało, że cenne są założenia, jakie stawia Ministerstwo Edukacji Narodowej w związku z edukacją humanistyczną młodzieży i „dobrze, że zadanie szkoły nie ma polegać na uczeniu kanonu, lecz przygotowaniu młodego człowieka do obcowania z dziełem literackim, a ponadto że stawia się na rozbudzenie w uczniu czytelniczej ciekawości i zainteresowań, gdyż więcej przyjemności i pożytku przyniesie lekcja wynikająca z autentycznej czytelniczej pasji niż z poczucia obowiązku, a co więcej, zwiększy prawdopodobieństwo, iż uczeń sięgnie po kolejną książkę”. Ponadto, Stowarzyszenie podniosło, że propozycja zmiany lektur budzi obawy dotyczące skutków realizacji programu nauczania z języka polskiego gdyż:

- uczeń powinien mieć pewność, że na egzaminie (w zależności od etapu kształcenia), a w szczególności na egzaminie maturalnym, pojawią się zadania tylko z tych lektur, które były omawiane w szkołach. Kanon lektur obowiązkowych powinien być jasno określony;

- niedopuszczalne jest rozwijanie pasji czytelniczych na podstawie fragmentów klasyki polskiej i światowej. Można w ten sposób ucznia zniechęcić do lektury. Przykładem niech będą dramaty romantyczne, których forma otwarta powoduje, że przeczytanie fragmentu książki nie tylko daje uczniowi zafałszowany obraz całości interpretacji, ale przede wszystkim uczeń nie jest w stanie zrozumieć sensu fragmentu na tle wymowy całego dramatu;

- nauczyciel może sam wybrać utwory poetyckie lub krótkie utwory prozatorskie, publicystyczne, które dają obraz pewnych cech pisarstwa danego twórcy. Nie przeszkodzi to w rzetelnym napisaniu przez ucznia egzaminu maturalnego z języka polskiego na każdym z poziomów, gdyż jeśli pojawi się na egzaminie wiersz, którego uczeń nie zna, ale wiersz w jakimś sensie charakterystyczny dla danego poety, to po podaniu w arkuszu egzaminacyjnym tekstu wiersza uczniowi możemy mieć pewność, że poradzi on sobie z wszelkimi zadaniami związanymi z interpretacją i analizą tekstów na każdym poziomie;

- zadania w arkuszach egzaminacyjnych na egzaminie gimnazjalnym i maturalnym powinny odnosić się do szkolnych lektur i konkretnej wiedzy szkolnej, gdyż tylko wówczas rzetelnie można sprawdzić, jakie umiejętności czytelnicze, interpretatorskie, literackie uczeń posiada. Toteż bardzo ważne jest jasne i czytelne określenie listy lektur obowiązkowych na poziom podstawowy (czytane przez uczniów

w całości) oraz listy lektur dodatkowych (do wyboru przez nauczyciela). Ich znajomość poszerza wiedzę szkolną, rozwija dodatkowe umiejętności literackie ucznia. Lektury te są dopełnieniem pewnej podstawy, więc mogą być czytane w całości lub we fragmentach i nauczyciel może dowolnie wybierać z tej grupy książki, których ilość dostosuje do potrzeb klasy.

Uwagi uwzględniono częściowo.

Standardy wymagań egzaminacyjnych sformułowane są ogólnikowo i dotyczą tekstów kultury i zgodności z treściami podstawy programowej kształcenia ogólnego. Odnośnie realizacji lektur w całości lub we fragmentach Ministerstwo Edukacji Narodowej uważa, że przy realizacji całości utworów nauczyciele mogą omówić mniejszą ich liczbę. Wtedy z niektórymi cennymi dziełami uczniowie nie zetkną się w szkole. Utwory, których poszczególne części mają zamkniętą fabułę mogą być omawiane w częściach/fragmentach.

Centralna Komisja Egzaminacyjna jest zobligowana do zapewnienia zgodności przygotowanych treści arkuszy egzaminacyjnych z podstawą programową kształcenia ogólnego i standardami wymagań egzaminacyjnych.

Pozostali partnerzy społeczni nie zgłosili uwag do projektu.

3. Wpływ regulacji na sektor finansów publicznych, w tym budżet państwa i budżety jednostek samorządu terytorialnego

Rozporządzenie nie spowoduje dodatkowych skutków finansowych dla budżetu państwa i budżetów jednostek samorządu terytorialnego. Większość pozycji lektur wskazanych w wykazach dla poszczególnych etapów kształcenia znajdowała się w zbiorach bibliotek i była omawiana przez nauczycieli. Wykazy lektur wchodziły do realizacji od roku szkolnego 2008/2009. Wskazane tytuły lektur w podstawie programowej z języka polskiego są lekturami powszechnie znanymi i omawianymi przez nauczycieli od wielu lat.

4. Wpływ regulacji na rynek pracy

Rozporządzenie nie wpłynie na rynek pracy.

5. Wpływ regulacji na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym na funkcjonowanie przedsiębiorstw

Rozporządzenie nie wpłynie na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym na funkcjonowanie przedsiębiorstw.

6. Wpływ regulacji na sytuację i rozwój regionalny

Rozporządzenie nie będzie miało bezpośredniego wpływu na sytuację i rozwój regionalny.